

Monoteism i islam: en teologisk och filosofisk analys

Monoteismen utgör den absoluta grunden för islam och är den princip som genomsyrar religionens teologi, etik och världsbild. Islam framhåller att Gud är En, unik och utan delaktighet i skapelsen. Denna enhet omfattar Guds väsen, Hans attribut och Hans handlingar. I motsats till polyteistiska eller dualistiska föreställningar betonar islam att Gud inte kan delas, inte kan liknas vid skapelsen och inte kan ingå i någon form av fysisk eller metafysisk förening med materian.

Den islamiska förståelsen av Gud skiljer sig tydligt från flera andra religiösa och filosofiska traditioner. Gud i islam är inte den abstrakta och avlägsna princip som vissa filosofer beskriver, inte heller den antropomorfa och etniskt avgränsade gudom som återfinns i vissa judiska texter, och inte heller den treeniga gudom som kristendomen utvecklat. Istället framställs Gud som verklig, absolut oberoende och besittare av de mest fullkomliga namnen och attributen. Dessa attribut är verkliga men unika, och de kan inte jämföras med något i den skapade verkligheten. Den islamiska teologin betonar att även om Gud beskrivs med namn som den Vise, den Subtile eller den Hogste, så är dessa beskrivningar inte analoga med mänskliga egenskaper.

Islam avvisar också den deistiska föreställningen om en gudom som skapat världen men sedan dragit sig tillbaka. I islam är Gud aktivt

Monoteism i islam: en teologisk och filosofisk analys

närvarande i skapelsen, svarar på människans boner och styr universum med visdom och precision. Samtidigt är Han fullkomligt oberoende av skapelsen och i behov av ingenting. Denna kombination av transcendens och immanens är central för islams gudsbild.

En viktig aspekt av den islamiska monoteismen är dess dubbla struktur av affirmation och negation. Islam bekräftar Guds enhet och unikhet, samtidigt som den kategoriskt förnekar alla former av polyteism, hedendom och henoteism. Den teologiska argumentationen betonar att två eller flera gudar skulle leda till logiska motsägelser. Precis som två kungar inte kan styra samma rike och två förare inte kan styra samma bil, kan inte två gudar dela makt över universum. En sådan föreställning skulle innebära kaos eller maktkonflikt, vilket strider mot den ordning och harmoni som präglar skapelsen.

Ateism och icke tro analyseras i islam som resultat av missförstånd på tre nivåer: Skaparen, skapelsen och observatören. Dessa tre nivåer är enligt islam intimt sammanlänkade. Om människan underskattar sin egen förmåga att förstå, eller om hon reducerar universum till en slumpmässig process utan syfte, leder detta ofta till att hon förnekar Skaparens existens. Den islamiska traditionen framhåller därför att en korrekt förståelse av människan och världen är en förutsättning för en korrekt förståelse av Gud.

Den centrala bekräftelsen av Guds enhet uttrycks i trosbekännelsen, som återkommer i varje boneutrop: *la ilaha illa Allah*. Denna fras sammanfattar islams monoteism genom att först förneka existensen av alla falska gudar och därefter bekräfta den ende sanne Guden. Denna struktur av negation och affirmation utgör kärnan i islams teologi och dess förståelse av verkligheten.

Källor

- Nasr, Seyyed Hossein. *Islam: Religion, History, and Civilization*. HarperCollins, 2003.
- Rahman, Fazlur. *Major Themes of the Quran*. University of Chicago Press, 1980.
- Izutsu, Toshihiko. *God and Man in the Quran*. Keio University Press, 1964.
- Bernström, Muhammed Knut. *Koranens budskap*. Proprius, 2000.